

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O‘RTA MAXSUS
TA‘LIM VAZIRLIGI**

A. XOLIQOV

PEDAGOGIK MAHORAT

**O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta‘lim vazirligining
2010-yil 21-oktyabridagi 396-sonli buyrug‘iga asosan 5140800 – “Pedagogika
va psixologiya ta‘lim yo‘nalishi”ning talabalari (o‘quvchilari) uchun
darslik sifatida tasdiqlangan.
(Guvohnoma № 396-19)**

Toshkent
«IQTISOD-MOLIYA»
2011

UDK 371(075)

BBK 74ya73

X-72

Taqrizchilar: **J.Hasanboyev** - pedagogika fanlari doktori, professor.
Sh. Mardonov - pedagogika fanlari doktori.

Xoliqov A.A.

X-72 Pedagogik mahorat. Darslik / A.A. Xoliqov; O‘zR Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligi. – T.: «IQTISOD-MOLIYA», 2011, -420 b.

Ushbu darslikda muallif hozirgi kunda “Pedagogik mahorat” fanida erishilgan eng so‘nggi yutuqlar nuqtai nazaridan yondashgan. O‘qituvchilik kasbi – hamisha navqiron kasb sifatida e‘zozlanib kelindi. Shuning uchun ushbu kasbiy faoliyatning ilmiy – nazariy va amaliy – metodik asoslari yildan yilga o‘z xususiyatlarini boyitib bormoqda. Darslikda “Pedagogik mahorat” fanining nazariy va metodologik asoslariga, mazmuni, funksiyasi, tarkibiy qismlariga, ularning vazifalariga jiddiy e‘tibor berilgan. Shu bilan birga, o‘quv–tarbiyaviy jarayonni boshqarishda o‘qituvchilar va tarbiyachilarning o‘z kasbiga milliy–ma‘naviy jihatdan munosabati qanday bo‘lishi kerakligi yoritilgan.

Darslikda ta’lim muassasalarida pedagogik faoliyat olib borayotgan o‘qituvchilarga, tarbiyachilarga, pedagogik faoliyatga tayyorlanayotgan talabalarga kasbiy pedagogik mahoratni egallash hamda uni uzluksiz takomillashtirib borish to‘g‘risida har tomonlama mukammal tavsiyalar berilgan.

UDK 371(075)

BBK 74ya73

MUNDARIJA

KIRISH	
1- BOB. PEDAGOGIK MAHORAT HAQIDA TUSHUNCHA, UNING O'QITUVCHI FAOLIYATIDA TUTGAN O'RNI	
1.1. Pedagogik mahorat haqida tushuncha. Uning mohiyati	
1.2. Pedagogik mahorat fanining vazifalari va asosiy tarkibiy qismlari	
1.3. Pedagogik mahoratni egallash vositalari	
1.4. O'qituvchi kasbining tarixiy taraqqiyoti va uning jamiyatda tutgan o'rni	
2 - BOB. PEDAGOGIK FIKR TARIXI VA MAKTAB AMALIYOTIDA O'QITUVCHI MAHORATI MASALALARI	
2.1. Eng qadimgi davrlardan eramizning XII asrlarigacha o'qituvchilik faoliyati to'g'risida ijtimoiy qarashlar	
2.2. Yunon faylasuflari asarlarida o'qituvchilarning kasbiy mahorati haqidagi g'oyalar	
2.3. Yevropa olimlari o'qituvchilarning kasbiy mahoratini takomillashtirish to'g'risida	
2.4. Hozirgi davrda o'qituvchilarning kasbiy mahoratini takomillashtirish	
3 – BOB. O'QITUVCHI FAOLIYATIDA PEDAGOGIK QOBILIYAT	
3.1. Qobiliyatning pedagogik – psixologik tasnifi	
3.2. O'qituvchi pedagogik qobiliyatini rivojlantirish funksiyalari	
3.3. Pedagogik qobiliyatning asosiy sifatleri va xususiyatlari	
4 – BOB. O'QITUVCHINING KOMMUNIKATIV QOBILIYATI	
4.1. O'qituvchi shaxsining fikr almashuv bilan bog'liq xususiyatlari	
4.2. Pedagogik ta'sir ko'rsatish – kommunikativ qobiliyatning asosiy usuli sifatida	
4.3. O'qituvchining kommunikativ qobiliyatida so'z bilan og'zaki ta'sir o'tkazish	
5 – BOB. PEDAGOGIK MULOQOT – O'QITUVCHINING IJODIY FAOLIYATI SIFATIDA	
5.1. O'qituvchining kasbiy faoliyatida muloqot tizimi	
5.2. O'qituvchining kommunikativ vazifalarni bajarishi	
5.3. Pedagogik muloqotni tashkil etish yo'nalishlari	
6 – BOB. O'QITUVCHI KASBIY FAOLIYATIDA MULOQOT MADANIYATI VA PSIXOLOGIYASI	
6.1. O'qituvchi kasbiy faoliyatida muloqot madaniyatining shakllanishi	
6.2. Pedagogik muloqotda muomala madaniyati	1
6.3. Sharqona tarbiya va muosarat odobining muloqotga ta'siri	1
6.4. Muloqot asosida ma'naviy madaniyatni shakllantirish mezonlari va omillari. 1	

7 – BOB. O‘QITUVCHI VA O‘QUVCHI O‘RTASIDAGI MULOQOT	117
7.1. Pedagogik muloqotning o‘ziga xos xususiyatlari va funksiyalari	117
7.2. O‘qituvchi va o‘quvchilarning jonli muloqotini tashkil etish	122
7.3. O‘qituvchining o‘quvchilar bilan muloqotni tashkil etish usullari va muloqotda tarbiyaviy jarayon tamoyillari	127
7.4. O‘qituvchining muloqot asosida sinf jamoasini boshqarish uslublari	131
7.5. O‘qituvchining sinf jamoasini muloqot asosida boshqarish bosqichlari	135
8 – BOB. PEDAGOGIK NAZOKAT VA ODOB-AXLOQ	140
8.1. Pedagogik nazokat haqida tushuncha	140
8.2. Pedagogik nazokatning mohiyati va xususiyatlari	143
8.3. O‘qituvchi nazokatida dilkashlik va pedagogik takt	145
Yosh o‘qituvchilarning kasbiy-pedagogik dilkashligini o‘rganish dasturi	150
9 – BOB. PEDAGOGIK TEXNIKA HAQIDA TUSHUNCHA. PEDAGOGIK TEXNIKANI SHAKLLANTIRISH USLUBLARI	157
9.1. Pedagogik texnika haqida ma’lumot	157
9.2. Pedagogik texnika xususiyatlari	159
9.3. Pedagogik texnikani namoyon etishda o‘qituvchining tashqi ko‘rinishi	163
9.4. Pedagogik texnikani egallash mahorati	167
10 - BOB. NUTQ TEXNIKASI VA NOTIQLIK MADANIYATI	175
10.1. Notiqlik san’atining paydo bo‘lish tarixi	175
10.2. Sharq mutafakkirlari notiqlik san’ati haqida	178
10.3. Nutqning asosiy xususiyatlari. Til va nutq	182
10.4. O‘qituvchining nutq madaniyati va notiqlik san’ati	186
10.5. Nutq texnikasini egallash	191
11 – BOB. O‘QITUVCHINING TA’LIM JARAYONIDAGI MAHORATI	201
11.1. Hozirgi zamon o‘qituvchisining pedagogik faoliyati	201
11.2. Dars – ta’lim jarayonining asosiy shakli	204
11.3. Ta’lim jarayonida o‘qituvchiga qo‘yiladigan talablar va ijodiy kayfiyatni boshqarish	208
11.4. O‘qituvchining ta’lim jarayonida kasbiy omilkorligi	210
11.5. O‘qituvchining ta’lim jarayonidagi faoliyati va darsga tayyorgarligi	215
12 – BOB. O‘QITUVCHINING TARBIIYACHI SIFATIDAGI MAHORATI	219
12.1. Tarbiyachilik mahoratining mazmuni va jarayoni	219
12.2. Tarbiyachilik mahoratining tarkibiy qismlari	223
13 – BOB. O‘QITUVCHINING TARBIIYA TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA FAOLIYAT OLIB BORISHI	231
13.1. Hozirgi kunda barkamol shaxsni tarbiyalash muammolari	231
13.2. Tarbiya texnologiyalarini modellashtirish	235
13.3. Tarbiyaviy jarayon va tarbiya mazmunini modellashtirish	238
13.4. Tarbiya qonuniyatlari va tarbiya mazmuni tamoyillarini modellashtirish	243
13.5. Tarbiya texnologiyalarini qo‘llashda pedagogik vositalardan foydalanish	248

13.6. Tarbiya ko'rganlikni aniqlash (diagnostika).....	24
14-BOB. O'QITUVCHI PEDAGOGIK FAOLIYATIDA KOMPYUTER TEKNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH.....	25
14.1. Pedagogik mahoratni oshirishda zamonaviy axborot texnologiyalarining ahamiyati.....	25
14.2. Ta'lim-tarbiya jarayonida kompyuter imkoniyatlaridan foydalanish.....	26
14.3. O'qituvchining kompyuter texnologiyalari asosida o'quvchilar bilimini nazorat qilishi.....	26
14.4. O'qituvchilarning zamonaviy axborot texnologiyalari imkoniyatlaridan foydalanish malakalarini shakllantirish.....	27
14.5. O'qituvchining "axborot madaniyati" tushunchasini o'zlashtirishi.....	28
15 - BOB. O'QITUVCHI PEDAGOGIK FAOLIYATIDA KASBIY REFLEKSIYANING O'RNI.....	28
15.1. Kasbiy refleksiya va pedagogik faoliyat.....	28
15.2. O'qituvchining kasbiy mahoratini rivojlantirishda pedagogik refleksiyaning ahamiyati.....	29
15.3. Pedagogik tashxislash asosida o'qituvchining kasbiy rivojlanishini ta'minlash usullari.....	30
15.4. O'qituvchi faoliyatini pedagogik tashxislash.....	30
16- BOB. O'QITUVCHI MEHNATINI ILMIY ASOSDA TASHKIL ETISH.....	31
16.1. O'qituvchi mehnatini ilmiy asosda tashkil etishda pedagogik mahoratning roli.....	31
16.2. Obyektiv shaxsiy xususiyatlarning o'qituvchi mehnatiga ta'siri.....	31
16.3. O'qituvchi mehnati asosida ma'naviy dunyosini va umuminsoniy qadriyatlarga nisbatan munosabatini takomillashtirish.....	32
"Pedagogik mahorat" fanidan o'rganilgan mavzularni mustahkamlash uchun test savollari.....	33
O'qituvchining o'z ustida ishlashi va kamchiliklarini bartaraf etishi uchun psixologik testlar.....	39
Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.....	41